

Hagstads brydestua restaureras

Av Henry Holm

Förra året belönades Curth Svensson, Hagstad, Södra Rörum med kulturpriset ur Werner von Schwerins minnesfond. Under en följd av år har han träget arbetat för sin hembygd genom att värna om dess kulturminnen, naturvärden och miljö.

Tillsammans med medlemmarna i ortens byförening, som han följde med om att starta, har han inte minst fördjupat sig i Södra Rörums historia. Detta gemensamma arbete har resulterat i flera tryckta dokumentationer: "Mitt i Skåne", "Minnen och boplatser från svunnen tid", som avser en inventering av nära tvåhundra försvunna torp och andra byggnader i församlingen, vidare "Södra Rörum under hundra år" och fjorårets bok "Så var det förr. Bondeminnen och emigrantöden".

Nu skall man inte tro att Curth Svensson, relativt nybliven pensionär, slår sig till ro med hembygdsföreningens utmärkelse och vunna resultat. Han har tvärtom flera idéer om fortsatta insatser grundade på ett äkta och djupt engagemang för hembygden och dess värden på olika områden.

Inte långt därifrån han bor ligger i en sluttning på Hagstads bys allmänning vid Flakakillan en gammal, relativt välbevarad brydestua, som när den var i bruk, troligen redan med början på 1700-talet, fungerade som den för bearbetningen centrala platsen sedan linet skördats.

Sådana här brydestuor eller brytestuor – namnet efter sönderbrytningen av linhalmen – fanns på många ställen på den tiden linet odlades i stor

Hembygdsföreningens kulturpristagare Curth Svensson vid brydestuan i Södra Rörum, som han planerar att restaurera. Foto: Henry Holm

omfattning. De övergavs och lämnades att förfalla när linodlingen upphörde.

Restaurering av dessa brydestuor, som berättar om äldre tiders odling och självhushållning, har skett på åtskilliga håll, oftast genom helt ideella insatser.

Curth Svensson hoppas nu att även brydestuan i Hagstad skall kunna återställas i ett bättre skick än den för närvarande befinner sig i.

Genom arkivforskning har han fått tag på ett fotografi från 1927, som visar hur brydestuan såg ut då.

Vem som tagit bilden är oklart, men Curth håller inte för osannolikt att det är den på sin tid mycket kände hembygdsvännen Hilding Thorbert. Hur som helst ger bilden ett underlag för arbetet att återställa brydestuan i det skick den befann sig för bortåt sjuttio år sen.

En numera raserad mur på framsidan av stuan ämnar Curth Svensson bygga upp igen, förhoppningsvis redan under kommande sommar.

–Men det handlar om stora stenar, och för att få upp kallmuren såsom den en gång såg ut och som jag för övrigt själv minns från pojåkåren, krävs hjälp. Här finns alltså plats för frivilliga insatser. Även taket på brydestuan behöver troligen ses över och täckas med mer jord.

Brydestuan ligger på den byallmänning, som blev uttagen vid skiftet 1822. Alldeles intill går den gamla fädriften, som också angavs vid skiftet.

Inne i Södra Rörums by ligger en mindre stenvalvkällare, som använts bl a som potatiskällare. Den är numera delvis raserad, och att restaurera källaren planerar Curth Svensson som övningsobjekt innan han ger sig i kast med brydestuan hemmavid i Hagstad.

Historier om "Höörsan"

I Hörby har man inventerat möjliga arbetsprojekt som beredskap inför framtiden och där bl a tagit upp en vandrings- och cykelled mellan Hörby och Höör i anslutning till den gamla banvallen, av vilken numera endast återstår några småbitar.

Inför det förslaget erinrar man sig historier man hört berättas om den nyårsafton 1928 nedlagda järnvägslinjen mellan de båda samhällena.

Redan på den tid då ångloken ofta icke möda tuffade fram mellan stationerna nyttjades banvallen flitigt som promenadväg, till förtret inte minst för lokförare Malmberg. Det kunde vara svårt nog att hålla tidtabellen utan hinder i form av folk – och även få – på spåret.

I samband med nedläggningen av den 46 år tidigare öppnade järnvägslinjen skrev en tidning att banan "säkerligen varit mer trafikerad av gående än av åkande". Det var nog en överdrift men visst promenerades det på banvallen.

Det berättas t ex att ett gammalt kvinnooriginal, känt som Stora - Karna, regelbundet använde linjen, när hon traskade mellan Fulltofta och Hörby med sin korg. Många gånger hade tåget måst stanna för att inte köra på henne, när hon trots signaler vägrade flytta på sig.

En gång när Karna skulle anträda sin promenad mot Hörby just som tåget ångade in på stationen i

Fulltofta, uppmanade lokföraren henne att stiga på.

Karna led minst av allt av tunghäfta och svarade prompt:

–Åka med tåget. Nä, ded har jag min liv ente tid te!

Och så knogade hon mot Hörby på banvallen, där tåget snart hann upp henne och den vanliga historien upprepades. Men påkörd blev hon aldrig för lokföraren kände hennes vanor och var på sin vakt.

Tidtabellen tummade man friskt på om det t ex gällde att invänta någon aviserad passagerare. Det finns en historia om hur Nils Ludvig en gång lyckades få stinsen i Ludvigsborg att hålla tåget en hel kvart för att en berömd professor, som besökt Ringsjöbygden, skulle hinna fram före avgång.

Sådan var Höörsan, som tåget kallades i Hörby medan det i Höör gick under namnet Hörbykittan, främst med hänsyftning till loket.

Linjen Hörby–Höör var en folkets järnväg i ordets rätta bemärkelse.

Men konkurrensen från den 1897 öppnade järnvägen mellan Hörby och Eslöv blev så småningom övermäktig. Sista tåget från Höör nyårsaftonen 1928 kom f ö inte längre än till Ludvigsborg. Där lade loket av.

Eslövslinjen fick i sin tur ge upp 1967 på grund av för dåligt trafikunderlag.

Henry Holm